

НАДЕЖДА П. ЉУБОЈЕВ*

Технички факултет „Михајло Пупин“

Зрењанин

МАРИЈАНА ДУКИЋ-МИЈАТОВИЋ**

Економски факултет

Суботица

УДК 347.78:316.774

Прегледни рад

Примљен: 01.02.2019

Одобрен: 26.02.2019

Страна: 683-694

ОВЛАШЋЕЊЕ АУТОРА НА ИНТЕРАКТИВНО ЧИЊЕЊЕ ДЕЛА ДОСТУПНИМ ЈАВНОСТИ

Сажетак: Искључиво је аутор овлашћен да другоме забрани или дозволи јавно саопштавање дела, укључујући чињење дела доступним јавности жичним или бежичним путем, на начин који омогућује појединцу индивидуални приступ делу са места и у време које он одабере. Ово је једно од искључивих овлашћења аутора новијег датума. Наиме, захваљујући техничком напретку, данас су појединци у ситуацији да сами врше избор садржаја који желе да користе посредством својих техничких уређаја и то на месту и у време које сами одаберу. Ови системи комуникације су интерактивни медији. Захваљујући овим медијима лице које поседује компјутер и који је повезан са интернетом у могућности је да има приступ разним садржајима који су постављени на другим компјутерима. Закон о ауторским и сродним правима регулише да аутор има искључиво право да дозволи било какво саопштавање јавности својих дела, путем жице, или бежичним путем, укључујући и такво саопштавање јавности које се врши на начин који свако може њима имати приступ са места и у време које индивидуално одабере. Суштински, ово овлашћење обухвата две врсте комуникацијског процеса на интернету. Једно је јавно саопштавање ауторског дела путем електронске поште, док се друго односи на стављање ауторског дела на сервер, одакле је оно доступно сваком, у било које време и са било којег места.

Кључне речи: ауторско право, имовинска овлашћења аутора, интерактивни медији

Увод

Савремене информационо комуникационе технологије претвориле су свет у „глобално село“ у коме људи могу да комуницирају једни са другима где год се налазили као да живе у суседству.¹ (McLuhan, 1964) Због тога се информационо комуникационе технологије често проучавају у контексту њи-

* nadezda.ljubojev@gmail.com

** marijana.dukic.mijatovic@gmail.com

¹ Marshall McLuhan (1964): *Understanding Media*.

ховог утицаја на друштво. Ауторка Елизабет Георгијаду сматра да је „интернет то „глобално село” о коме је Мек Луан расправљао.” (Georgiadou, 1995)²

Директни след слика на даљину отвара простор богатог и изненађујућег уживања ’који наша цивилизација тражи као најдрагоценију вредност’.³ (Есо, 1968: 72) А свет је постао препознатљив по блискости које се претвара у истовременост преживљавања драме без обзира на место у планетарном простору где се одиграва догађај.“⁴ (Љубојев, П, 272) “Бити нов припада свету који је постао слика.“⁵ (Heidegger, 1963)

Међутим, последњих деценија, развој дигиталне технологије омогућио је да се развију системи јавне комуникације сликом, звуком и текстом, код којих се њихов прималац претвара у активног субјекта избора и обликовања садржаја који жели да користи посредством својих техничких уређаја. На овај начин функционише систем комуникације *интерактивним медијима*.

Квалитет звука, односно слике у дигиталном формату, комфор у одабиру времена и места када ће се одређеном садржају приступити, слобода избора садржаја и бројни други чиниоци, допринели су алокацији креативног садржаја из традиционалних оквира у савремено интернет окружење.⁶

Аутор дело може искоришћавати на различите начине, зависно од врсте дела. Искоришћавање се може вршити: објављивањем, прерађивањем, умножавањем, снимањем и на други начин, зависно од карактера дела. То су само неки од видова искоришћавања ауторског дела.

Појава и развој нових техничких форми искоришћавања проширила је појам и садржину искоришћавања ауторског дела. Томе нарочито доприноси појава интернета. Појава интернета означила је прекретницу не само у привредном него и у друштвеном животу свих земаља. Интернет је глобална компјутерска мрежа којој свакодневно приступају милиони корисника широм света.

Садржина субјективног ауторског права

Садржину субјективног ауторског права чини велики број овлашћења која се међусобно разликују по својим правним особинама.⁷ У ауторскоправној

² Georgiadou Elisabeth (1995): Marshall McLuhan’s ‘global village’ and the Internet, Master Thesis (Master of Arts in Image Studies), University of Kent at Canterbury, Faculty of Humanities. https://www.researchgate.net/publication/274383916_Marshall_McLuhan%27s_%27global_village%27_and_the_Internet.

³ Есо Umberto (1968): *La struttura assente*, Introduzione alla recera semiologica, Milano.

⁴ Љубојев Петар. *Ауторска телевизија*, Нови Сад, стр. 272 (необјављено дело).

⁵ Heidegger Martin (1963): *Holzwege*, Vittorio Klostermann, Frankfurt am Main.

⁶ *Видео на захтев* представља сервис који кориснику омогућава да одређене мултимедијалне садржаје (музика, филм, телевизијске емисије) конзумира, не у реалном времену, када се они емитују, већ у напредном, слободном изабраном тренутку. Kevin, Z. (2001): Internet-based Distribution of Digital Videos, The Economic Impacts of Digitization on the Motion Picture Industry, *Electronic Markets*, 11 (4), p. 274. Према: Радовновић Сања, (2017): Ауторскоправни аспекти прекограничне преносивости интернетских (онлајн) садржаја. У *Интелектуална својина и Интернет*, (ур) Поповић Душан, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, стр. 134.

⁷ Марковић Слободан, Поповић Душан, (2013): *Право интелектуалне својине*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд.

теорији и законодавству, сва овлашћења која су садржина у субјективном ауторском праву могу се поделити по два основа:

- Искључива (*апсолутна*) и неискључива (*релативна*) овлашћења.⁸ (Марковић, 1990: 169)
- Личноправна (морална) и имовинскоправна овлашћења.⁹

Срж садржине субјективног ауторског права чине личноправна и имовинскоправна овлашћења која су искључиве, апсолутне природе, типична су за ауторско право, па се означавају као *субјективно ауторско право у ужем смислу*. Међу тим овлашћењима, поједина су личноправне, а поједина имовинскоправне природе.¹⁰

Поред њих постоје и личноправна и имовинскоправна овлашћења која су неискључиве, релативне природе, а у садржину ауторског права ушла су како би се извршиле одређене корекције и појачања заштите аутора за његово дело. (Марковић, Поповић, 2013: 56) У систематизацији која следи, ова овлашћења чине остала права, која се могу подвести под *субјективно ауторско право у ширем смислу*. У Закону о ауторским и сродним правима (у даљем тексту: ЗАСП) ова овлашћења се означавају као *права аутора према власнику примерка дела*.¹¹

У нашој ауторскоправној теорији се износи да „иако у правној теорији и законодавству данас преовлађује монистички концепт правне природе субјективног ауторског права, према којој се субјективно ауторско право састоји од две основне групе *овлашћења*, у ЗАСП, у делу о садржини субјективног ауторског права уместо о *овлашћењима*, говори се о *правима*.“¹² Зато се сматра сле-

⁸ У научној ауторскоправној теорији све више се заступа становиште да је подела на искључива (апсолутна) и неискључива (релативна) овлашћења примарна, а да је подела на личноправна и имовинскоправна секундарна. Марковић Слободан, (1999): *Ауторско право и сродна права*, стр. 169.

⁹ Bentley, Sherman, 2004; Миладиновић Зоран, (2009): *Право интелектуалне својине*, Крагујевац, стр. 207. Марковић Слободан, Поповић Душан. (2013): исто дело, стр. 55.

¹⁰ Vainbridge, David, (2007): *Intellectual Property*, Harlow.

¹¹ Закон о ауторским и сродним правима (Службени гласник Републике Србије, бр. 104/2009, 99/2011 и 119/2012). Закон о ауторском и сродним правима (Сл. гласник РС, бр. 104/2009, 99/2011, 119/2012 и 29/2016 - одлука УС). Иначе, измене и допуне ЗАСП имале су за циљ успостављање ефикаснијег система правне заштите ауторског и сродних права. Измене везане за продужење трајања заштите проузроковане су потребом усклађивања са Директивом 2011/77 ЕУ Европског парламента и Савета од 27. септембра 2011. године, којом се мења и допуњава Директива 2006/116/ЕУ о трајању заштите ауторског и одређених сродних права (Directive 2006/116/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on the term of protection of copyright and certain related rights (codified version), (Official Journal of the European Union L 372/12, 27.12.2006). Измене и допуне које се односе на грађанско-правну заштиту произашле су из обавезе усклађивања са Директивом 2004/48/ ЕУ Европског парламента и Савета од 29.4.2004. године, о спровођењу права интелектуалне својине (у даљем тексту: Директива 2004/48/ЕУ). Corrigendum to Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights (Official Journal of the European Union L 157 of 30 April 2004) Directive 2004/48/EC should read as follows: Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights, Official Journal of the European Union, L 195/16.

¹² Према монистичкој теорији о правној природи субјективног ауторског права, као и решења садржаних у већини прописа о ауторском праву, под субјективним ауторским правом подразуме-

деће: „На тај начин ствара се утисак да је реч о два посебна права, што је схватање дуалистичке теорије, а не о јединственом праву са више овлашћења.“¹³ (Миладиновић, 2009 : 208). С обзиром на то да је у питању *јединствено право са више овлашћења*, определићемо се, такође, да, уместо личних и имовинских права, користимо термин *овлашћења*.

Субјективно ауторско право у ужем смислу

Ауторским правом штите се лични и имовински интереси аутора у вези са његовим одређеним ауторским делом. Општеприхваћено је да је ауторско дело људска творевина која има духовни садржај, која има одређену форму и која је оригинална.

Личноправна овлашћења

Личноправним овлашћењима штите се *лични, неимовински* интереси аутора дела. (Радојковић, 1966:7)¹⁴ Она трају и после смрти аутора.¹⁵ Суштина личноправних овлашћења јесте да су везана за личност свог изворног носиоца (ствараоца интелектуалне творевине) и не могу бити предмет промета.¹⁶ Њима се називају и морална овлашћења, односно морална права. Бернска конвенција (БК) предвиђа да су државе чланице дужне да признају морална права и да ова права остају аутору чак и после уступања имовинских права.¹⁷ Особине личноправних овлашћења су: већина њих је апсолутног дејства, по правилу су ненаследива и непреносива, неограниченог су трајања, а о њима се после смрти аутора, односно после истека рока трајања имовинскоправних овлашћења, старају наследници и институције културе, а заштиту може остварити свако лице подношењем тужбе *actio popularis*, не могу бити предмет принудног извршења и непроцењива су у новцу. (Крнета, 1984:104)¹⁸

ва се јединствено, *sui generis* право, састављено од личноправних и имовинскоправних овлашћења аутора, које штити аутора поводом његовог ауторског дела (Спаић Војислав, (1983): *Теорија ауторског права и ауторско право у СФРЈ*, Загреб, Београд, Чаковец, стр. 23). Монистичка концепција прихваћена је у правним порецима већине земаља континенталног права којем хрватски и српски приватноправни поредак припада. (Глиха, И. (2017): Преглед хрватског ауторскоправног поретка, у: Барбић, Ј. (ур.), *Заштита интелектуалног власништва*, Хрватска академија знаности и умјетности, Загреб, стр. 19 – 51).

¹³ Миладиновић Зоран. (2009): исто дело, стр. 208.

¹⁴ Радојковић, Живан, (1996): *Личноправни (морални) елементи ауторског права*, Београд, стр. 7.

¹⁵ Опште је прихваћено правило да субјективно ауторско право траје за живота аутора и 70 година после његове смрти (*post mortem auctoris*).

¹⁶ Личноправна овлашћења аутора су: овлашћење на признање ауторства, овлашћење на назначење имена аутора, овлашћење на објављивање дела, овлашћење на заштиту интегритета дела и овлашћење на супростављање недостојном коришћењу дела.

¹⁷ Универзална конвенција о личноправним овлашћењима ауторима говори у одредби (упор. члан 5 став 7).

¹⁸ Крнета, Славица, (1984): *О вјечном трајању моралних ауторских права у Југословенском ауторском праву*, Годишњак Правног факултета у Сарајеву, Сарајево, стр. 104.

Имовинскоправна овлашћења аутора

Искључивим имовинскоправним овлашћењима из субјективног ауторског права штите се економски интереси које аутор има у вези са својим делом као привредним добром.¹⁹ (Марковић, Поповић, 2013: 59). Земље англосаксонског правног система дају превагу управо овој компоненти субјективног ауторског права, а то је преовлађујући став и Универзалне конвенције о ауторском праву.²⁰

Амерички блогер Перез Хилтон (Perez Hilton) тужен је у Сједињеним Америчким Државама због повреде ауторског права. Због неовлашћеног преузимања фотографија са његовог сајта тужио га је фотограф Њујорк Тајмс (New York Times) Робер Кејплин (Robert Caplin).²¹

Ова овлашћења сачињава овлашћење аутора да сам искоришћава ауторско дело и да располаже тим овлашћењем. Са становишта ауторског права, економско искоришћавање постоји увек када одређено лице саопштава дело јавности, без обзира да ли у конкретном случају таква радња кориснику доноси економску добит или се предузима из непрофитних разлога.²²

Садржину имовинскоправних овлашћења аутора чини по једна одређена радња коришћења дела.²³ Радње коришћења дела одређене су постојећим техничким могућностима за саопштавање дела јавности. Дефинишући садржину имовинскоправних овлашћења аутора, ЗАСП најпре у виду начелне одредбе прописује да аутор има право на економско искоришћавање ауторског дела, као и дела које је настало прерадом изворног дела, али наводи и конкретна имовинскоправна овлашћења аутора.²⁴ (Миладиновић, 2009: 215) Неки аутори сматрају да „од свих имовинских права која припадају аутору свакако је нај-

¹⁹ Марковић Слободан, Поповић Душан, (2013): исто дело: стр.59.

²⁰ У Женеви 1952. године донета је Универзална конвенција о ауторском праву (УК) и основана Светска унија о ауторском праву. Систем ауторскоправне заштите установљен УК паралелан је и комплементаран систему БК тако да је данас знатан број земаља члан обеју конвенција. Бивша Југославија је УК ратификовала 1966. године. Она је ревидирана у Паризу 1971. године и бивша Југославија је ратификовала париски текст УК.

²¹ Перез Хилтон је морао да плати 2.1 милиона долара одштете Роберту Каплину (Robert Caplin) зато што је објавио 14 фотографија без дозволе. Према судским документима, Каплин тврди да је Хилтон, чије је право име Марио Лавандеира Јуниор (Mario Lavandeira Jr.), употребио 14 фотографија са заштићеним ауторским правима глумца Дарена Криса (Darren Criss) без питања, након што је Каплин објавио 32 фотографије на online галерији (фотографије су првобитно објављене у Њу Јорк Тајмсовој (New York Times) причи о премијерном Крисовом наступу на Бродвеју (Broadway)). Фотограф тужи блогера за повреду ауторских права и кршење Закона о дигиталним миленијумским правима (Digital Millennium Copyright Act (DMCA)) јер је одбио да уклони спорни садржај. Каплин тражи 150 000 долара за сваку фотографију што је укупно 2.1 милион долара.

<https://petapixel.com/2013/06/29/nytimes-photographer-sues-perez-hilton-for-2-1-million-for-copyright-infringement/>.

²² Одлука Савезног суда Немачке GRUR 2/55 (492). Према: Миладиновић Зоран. (2009): исто дело, стр. 215.

²³ Goldstein, Paul, Hugenholtz, Bernt, (2010): *International Copyright*, Oxford University Press. Bainbridge David, (2007): *Intellectual Property*, Harlow.

²⁴ Миладиновић Зоран. (2009): исто дело, стр. 215.

комплексније и можда најзначајније право искоришћавања компјутерског програма.“²⁵ (Дракулић, 1996, стр. 292)

Преко имовинских овлашћења аутор дела присваја економске вредности, али и стиче искључиво право да одлучује, да одобри или забрани другим лицима искоришћавање свог дела и одреди начин искоришћавања.²⁶

Имовинскоправна овлашћења су у највећем броју апсолутног дејства, преносива су и наследива, временски су ограниченог трајања и подлежу ограничењима.²⁷

Изворни субјект искључивих имовинскоправних овлашћења је аутор. Међутим, аутор не предузима увек сам све радње којима се може искоришћавати одређено дело. Зато искоришћавање ауторских дела могу да врше субјекти за то специјализовани, као на пример, издавачке куће, емисиона предузећа, и сл.

У зависности од тога да ли имовинскоправна овлашћења делују *erga omnes* или *inter partes*, прави се разлика између имовинскоправних овлашћења искључивог и неискључивог (релативног) дејства. Највећи број имовинскоправних овлашћења је искључивог карактера.

Имовинскоправна овлашћења аутора могу се поделити на овлашћења на коришћење дела у телесном облику²⁸ и овлашћења на коришћење дела у бестелесном облику. Уколико је за коришћење дела неопходан примерак дела (без обзира да ли је реч о оригиналном или неоригиналном примерку), реч је о коришћењу дела у телесном облику.

Овлашћења на коришћење ауторског дела у бестелесном облику

Уколико за коришћење ауторског дела није нужно неопходно постојање примерка ауторског дела, реч је о коришћењу дела у бестелесном облику. Међутим, правилно се у теорији запажа да “с обзиром на нове техничке облике бележења и саопштавања дела (на пример, дигитални запис дела, комуникација преко интернета), који су у међународном и упоредном ауторском праву довели до ширења појма „умножавања дела“, тако да он сада обухвата како телесне тако и (привидно) бестелесне записе ауторског дела у меморији компјутера”, у новије време, ова подела се релативизује.²⁹ (Марковић, Поповић. 2013: 69)

²⁵ Дракулић Мирјана (1996): *Основи компјутерског права*, Београд, стр.292.

²⁶ Милић Димитрије, (1996): Коментар Закона о ауторским и сродним правима, са судском праксом и међународним конвенцијама и уговорима, Београд, стр. 60.

²⁷ Када је реч о имовинскоправним овлашћењима, која су садржана у појединим субјективним правима интелектуалне својине, као саставни део имовине свог носиоца, неопходно је нагласити да су подобна за промет, како за живота субјекта права (*inter vivos*) тако и у случају његове смрти (*mortis causae*).

²⁸ Имовинскоправна овлашћења аутора на коришћење дела у телесном облику су: овлашћење на умножавање дела, овлашћење на стављање примерка дела у промет, овлашћење на давање примерка дела у закуп.

²⁹ Видети: Марковић Слободан, Поповић Душан. (2013): исто дело: стр. 69 .

Имовинскоправна овлашћења на коришћење ауторског дела у *бестелесном облику* су следећа: овлашћење на извођење дела, овлашћење на представљање дела, овлашћење на преношење извођења или представљања, овлашћење на емитовање дела, овлашћење на јавно саопштавање дела које се емитује, овлашћење на јавно саопштавање дела са носача звука и или слике, овлашћење на прераду дела и овлашћење на интерактивно чињење дела доступним јавности.³⁰

Овлашћење на интерактивно чињење дела доступним јавности

Аутор је овлашћен да другоме забрани или дозволи јавно саопштавање дела, укључујући чињење дела доступним јавности жичним или бежичним путем, на начин који омогућује појединцу индивидуалан приступ делу са места и у време које он одабере.

У ауторскоправној теорији сматра се релевантном подела емитовања према основним техничким облицима преноса сигнала на даљину: на бежично емитовање (тзв. радио-дифузија), жично емитовање (тзв. кабловска дифузија).³¹ (Вуковић, 1998: 972) Самим тим, савремена техничка достигнућа омогућавају различите облике емитовања дела, а то неминовно захтева и адекватно законско уређење овлашћења аутора на емитовање свог дела.³² (Милетић, 1995)

Као што је већ речено, у зависности од тога да ли имовинскоправна овлашћења делују *erga omnes* или *inter partes*, прави се разлика између имовинскоправних овлашћења искључивог и неискључивог (релативног) дејства. Овлашћење аутора на интерактивно чињење доступним јавности је искључиво овлашћење аутора, које делује *erga omnes*.

Ово овлашћење је новијег датума. Наиме, овај облик искоришћавања ауторских дела није био обухваћен законским решењима (пре свега овлашћењем на емитовање дела) до 1996. године, када је усвојен Уговор о ауторском праву Светске организације за интелектуалну својину (*World Intellectual Property Organizations (WIPO)*), којим је ово питање регулисано.

Одредбом члана 8. Уговора о ауторском праву WIPO, предвиђено је да независно од одредби Бернске конвенције³³ аутори имају искључиво право „да

³⁰ Подела према: Марковић Слободан, Поповић Душан. (2013): исто дело: стр. 64 и даље.

³¹ Поред те поделе, истиче се и подела на *терестријално* (земаљско) емитовање, *сателитско* емитовање и *интерактивно* емитовање. Самим тим, савремена техничка достигнућа омогућавају различите облике емитовања дела, а то неминовно захтева и адекватно законско уређење овлашћења аутора на емитовање свог дела. (Вуковић Верица, (1998): Квалификација емитовања, *Правни живот*, бр. 11)

³² Милетић, М., (1995): Ауторскоправни и суседноправни проблеми у систему сателитског емитовања, *Правни живот* бр. 11.

³³ Бернска конвенција о заштити књижевних и уметничких дела – Бернска конвенција (БК), (*Berne Convention on the Protection of Literary and Artistic Works*) закључена је 9. септембра 1886. године у Берну, измењена је и допуњена више пута, а последња измена је била у Паризу 1971. године. Наша земља је приступила овој конвенцији. Њом је образована унија држава чланица конвенције – Бернска унија (БУ), са сталним бироом који је данас у Женеви. http://www.zis.gov.rs/upload/documents/pdf_sr/pdf_ap/bern.pdf.

дозволе било какво саопштавање јавности својих дела, путем жице, или бежичним путем, укључујући и такво саопштавање јавности које се врши на начин да свако може њима имати приступ са места и у време које индивидуално одабере.“ То решење предвиђа Закон о ауторским и сродним правима из 2004. године.³⁴ Такође, ово предвиђа ЗАСП.³⁵

Дигитална телевизија омогућава да се путем једног телевизијског канала истовремено емитује више телевизијских програма.³⁶ Такође, развој у области дигиталне технологије емитовања данас омогућава појаву и ширење радија и телевизије на којима публика има могућност индивидуалног избора програма и интернета као глобалне компјутерске мреже.³⁷

У теорији се истиче да “класично” емитовање подразумева радњу “једносмерног упућивања сигнала од емисионе станице ка примаоцу.”³⁸ (Марковић, Поповић, 2013, 65) С обзиром да је развој информационо комуникационих технологија омогућио да се развију системи јавне комуникације сликом, звуком и текстом, код којих се прималац претвара у активног субјекта избора и обликовања садржаја који жели да прими посредством својих техничких уређаја, данас су све чешћи системи комуникације који се називају *интерактивним медијима*. Примера ради, лице које је свој персонални компјутер прикључило на интернет, може уз помоћ свог компјутера имати индивидуални приступ разним садржајима по избору који се налазе на другим компјутерима широм света.

Ипак, интерактивност, као нова могућност у процесу јавног саопштавања ауторских дела и других садржаја уз помоћ информационе и дигиталне технологије, прво је наметнула питање да ли је такав облик јавног саопштавања обухваћен ауторским правом или не.³⁹

С обзиром на растући значај овог облика коришћења дела, у међународном и упоредном ауторском праву, и у праву Србије, формулисано

³⁴ Закон о ауторским и сродним правима из 2004. године (Службени гласник Републике Србије, бр. 61/2004).

³⁵ Члан 30. ЗАСП предвиђа: *Право на јавно саопштавање, укључујући интерактивно чињење дела доступним јавности*: «Аутор има искључиво право да другоме забрани или дозволи јавно саопштавање дела, укључујући чињење дела доступним јавности жичним или бежичним путем на начин који омогућује појединцу индивидуални приступ делу са места и у време које он одабере“.

³⁶ То се постиже компримовањем (сажимањем) дигиталних података о телевизијској слици и тону, чиме се у одређеном телевизијском каналу ослобађа простор за додатне садржаје (нпр. телетекст, електронски телевизијски водич). На основу компримовања, неки од телевизијски програма који користе исти телевизијски канал могу бити емитовани у стандардној (СД) резолуцији, а неки у високој (ХД) резолуцији. Такође, исти програм могуће је емитовати на више језика, а гледалац може бирати језик или превод који му одговара. Поповић Душан. (2015): *Телевизијски формати као (не) заштићена интелектуална добра*, *Анали Правног факултета у Београду*, Београд, стр. 85.

³⁷ Под емитовањем сматра се и јавно саопштавање дела жичаним и бежичним путем, на начин који појединцу омогућава индивидуални приступ делу са места и у време које он одабере – интернет, *video on demand, pay television*. Бесаровић Весна. (2001): *Интелектуална својина*, Београд.

³⁸ Марковић Слободан, Поповић Душан. (2013): исто дело: стр. 65.

³⁹ Terence Prime, “European Intellectual Property Law”, Ashgate, New York, 2000.

је као широко овлашћење на јавно саопштавање дела „путем жице или бежичним средствима“, које обухвата овлашћење аутора, на „класично“ и на „интерактивно“ емитовање његовог дела.⁴⁰ (Миладиновић, 2009: 225; Марковић, Поповић. 2013: 69)

Неки аутори сматрају да „теоријски, има основа да се интерактивно чињење ауторског дела доступним јавности сматра врстом емитовања, али значај који овај облик комуникације (пре свега захваљујући интернету) данас поприма, даје основа да се он третира као посебно имовинскоправно овлашћење.“⁴¹ Према томе, садржај овог овлашћења је јавно саопштавање дела жичним или бежичним путем, на начин који омогућава појединцу индивидуалан приступ делу са места и у време које он изабере. Дакле, аутор је овлашћен да другоме забрани или дозволи да његово дело учини путем интернета доступним јавности.

Данас не само да захваљујући овим медијима лице које поседује компјутер повезан са интернетом је у могућности да има индивидуални приступ разним садржајима по избору који се налазе на другим компјутерима широм света, него и лице које је прикључено на кабловску телевизијску или радио-мрежу може индивидуално бирати садржаје које жели да види или чује, обликујући на тај начин сопствени телевизијски или радио програм.

Овлашћење аутора на интерактивно чињење дела доступним јавности обухвата две врсте комуникацијског процеса на интернету:

- Прво је јавно саопштавање ауторског дела путем електронске поште.
- Друго се односи на „стављање“ ауторског дела на сервер, одакле је оно доступно сваком, у било које време и са било ког места.

Уколико, на пример, желимо једно дело да учинимо доступним јавности преко интернета, технички постоје два начина за то:

1) Први начин је да поставимо то дело на неки удаљени сервер - *upload*, одакле ће оно бити доступно посетиоцима одређеног сајта.

Овај начин је већ обухваћен ауторскоправним овлашћењем на умножавање дела. Аутор је овлашћен да другоме забрани или дозволи умножавање свога дела. Под умножавањем дела подразумева се свако бележење дела на телесни носач, које је подобно да на непосредан или посредан начин учини дело доступним чулима људи.⁴² Данас није битна трајност записа дела, што посебно долази до изражаја у контексту дигиталне технологије бележења и саопштавања ауторских дела. Према томе, свако лице на чијем је компјутеру (чак и аутоматски) дошло до пролазног и краткотрајног записивања ауторског дела извршило је радњу умножавања. Међутим, запис који настаје не настаје само у компјутеру лица које активно комуницира преко интернета, већ настаје

⁴⁰ Миладиновић Зоран. (2009): исто дело, стр. 225 . Марковић Слободан, Поповић Душан. (2013): исто дело: стр.69 .

⁴¹ *Ibidem*, стр. 70.

⁴² Љубојевић Надежда, Варга Сениша (2014): *Заштита компјутерског програм са основама Ауторског и Патентног права*, Универзитет у Новом Саду, Технички факултет „Михајло Пупин“, Зрењанин.

аутоматски и на удаљеним компјутерима који су неопходни део овера чуларске мреже (серверима).⁴³

2) Други начин је да се, користећи посебан софтвер, повежемо преко интернета са мрежом других компјутера у свету, и садржај нашег компјутера, и (укључујући то дело), учинимо доступним за преглед и снимање (*download*) осталима који су на мрежи.

Он је обухваћен ауторскоправним овлашћењем *на јавно саопштавање дела жичним или бежичним путем, на начин који омогућава појединцу индивидуалан приступ делу са места и у време које он одабере.*

Како је област интелектуалне својине врло динамичан аспект људског друштва, посебно у ери дигитализације, постојеће стање ауторскоправног уређења ће се и даље мењати.⁴⁴

Закључак

Субјективно ауторско право је искључиво право које овлашћује свог носиоца да другоме забрани или дозволи да користи одређено ауторско дело.

Развој информационо комуникационих технологија омогућио је да се развију системи јавне комуникације сликом, звуком и текстом, код којих се прималац претвара у активног субјекта избора и обликовања садржаја који жели да прими посредством својих техничких уређаја. С обзиром на ту своју особину, данас су све чешћи системи комуникација интерактивним медијима.

Интерактивност, као нова могућност у процесу јавног саопштавања ауторских дела и других садржаја уз помоћ информационе и дигиталне технологије, у међународном и упоредном ауторском праву, и у праву Србије, формулисана је као посебно имовинскоправно овлашћење аутора.

Садржај овог овлашћења је јавно саопштавање дела жичним или бежичним путем, на начин који омогућава појединцу индивидуалан приступ делу са места и у време које он изабере. Дакле, аутор је овлашћен да другоме забрани или дозволи да његово дело учини путем интернета доступним јавности.

⁴³ Cohen, J. E. Loren, L. P. (2010): "Copyright in a Global Information Economy", Aspen Publishers.

⁴⁴ Усаглашавање нашег законодавства са правом ЕУ врши се изменама и допунама ЗАСП. Измене и допуне ЗАСП предвиђају да ће ЗАСП бити у потпуности усклађен са Директивом 93/83/ЕЕЗ о усклађивању одређених правила о ауторском и сродним правима која се примењују на сателитско емитавање и кабловско реемитавање. (Council Directive 93/83/EEC of 27 September 1993 on the coordination of certain rules concerning copyright and rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission, *Official Journal L* 248, 6.10.1993, p. 15–2.)

Литература:

1. Bainbridge, David, (2007): *Intellectual Property*, Harlow.
2. Besarović, Vesna (2001): *Intelektualna svojina*, Beograd.
3. Bentley, L., Sherman, B. (2004): „Intellectual Property Law”, Oxford.
4. Cohen, J. E. Loren, L. P. (2010): „Copyright in a Global Information Economy”, Aspen Publishers.
5. Georgiadou, Elisabeth, Marshall McLuhan’s ‘global village’ and the Internet, Master Thesis (Master of Arts in Image Studies), University of Kent at Canterbury, Faculty of Humanities, 1995.
https://www.researchgate.net/publication/274383916_Marshall_McLuhan%27s_%27global_village%27_and_the_Internet.
6. Goldstein, Paul, (2010): Holzwege, Bernt, *International Copyright*, Oxford University Press.
7. Gliha, Igor (2017): Pregled hrvatskog autorskopravnog poretka, u: Barbić, J. (ur.), *Zaštita intelektualnog vlasništva*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb.
8. Drakulić, Mirjana (2000): *Osnovi kompjuterskog prava*, Beograd.
9. Eco, Umberto (1968): *La struttura assente*, Introduzione alla recera semiologica, Milano.
10. Heidegger, Martin (1963): *Holzwege*, Vittorio Klostermann, Frankfurt am Main.
11. Kevin, Z. (2001): Internet-based Distribution of Digital Videos, The Economic Impacts of Digitization on the Motion Picture Industry, *Electronic Markets*, 11 (4).
12. Krneta, Slavica, (1984): *O vječnom trajanju moralnih autorskih prava u Jugoslovenskom autorskom pravu*, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, Sarajevo.
13. Ljubojević, Petar. *Autorska televizija*, Novi Sad, (neobjavljeno).
14. Ljubojević, Nadežda, Varga, Simiša (2014): *Zaštita kompjuterskog program sa osnovama Autorskog i Patentnog prava*, Univerzitet u Novom Sadu, Tehnički fakultet „Mihajlo Pupin“, Zrenjanin.
15. Marshall, McLuhan, (1964): *Understanding Media*.
16. Marković, Slobodan, Popović, Dušan, (2013): *Pravo intelektualne svojine*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd.
17. Marković Slobodan, (1999): *Autorsko pravo i srodna prava*, Beograd.
18. Miladinović, Zoran (2009): *Pravo intelektualne svojine*, Kragujevac.
19. Milić, Dimitrije, (1996): Komentar Zakona o autorskim i srodnim pravima, sa sudskom praksom i međunarodnim konvencijama i ugovorima, Beograd.
20. Miletić, M.,(1995): Autorskopравни i susednopravni problemi u sistemu satelitskog emitovanja, *Pravni život* br. 11.
21. Ploman W., Hamilton E., Clark, L., (1980): *Copyright: Intellectual Property in the Information Age*, London.
22. Popović Dušan, (2015): Televizijski formati kao (ne) zaštićena intelektualna dobra, *Analiza Pravnog fakulteta u Beogradu*, Beograd.
23. Radovnović, Sanja, (2017): Autorskopравни aspekti prekogranične prenosivosti internet-skih (onlajn) sadržaja. U *Intelektualna svojina i Internet*, (ur)
24. Radojković, Živan, *Ličnopravni (moralni) elementi autorskog prava*, Beograd 1966.
25. Spaić, Vojislav. (1983): *Teorija autorskog prava i autorsko pravo u SFRJ*, Zagreb, Beograd, Čakovec.
26. Terence Prime, (2000): *European Intellectual Property Law*, Ashgate, New York.
27. Vuković, Verica, (1998): Kvalifikacija emitovanja, *Pravni život* 11.
28. Zakon o autorskom i srodnim pravima (Sl. glasnik RS, br. 104/2009, 99/2011, 119/2012 i 29/2016 - odluka US).

THE RIGHT OF INTERACTIVE COMMUNICATION OF THE WORK TO THE PUBLIC

Summary: The author shall have the exclusive right to give permission or prohibit communication of his or her work to the public by wire or wireless means including the making available in such a way that member of the public may individually access the work from a place and at a time he or she chooses. This is one of the exclusive author's rights of a recent date. Namely, due to technical im-provement, individuals can nowadays make their own choice when it comes to the content they want to use over their technical devices anywhere and anytime they choose. These communication systems are interactive media. By means of these media, individual that uses a computer connected to the Internet has the possibility to access various contents stored in other computers. It is regulated by the Law on Copyright and Related Rights that author has exclusive right to allow any public communication of work by wire or wireless means including such communication to the public set that anyone can have access from a place and at a time they individually choose. Essentially, this right includes two types of communication processes on the Internet. One is public communication of a work of authorship by e-mail, while the other is related to uploading the copyright on the server where it is accessible to everyone anywhere and at any time.

Key words: Copyright, author's economic rights, interactive media